

על קהילת אקדמיה-כיתה בעיניים של מובילות קהילה

הקדמה

"קהילת אקדמיה-כיתה" היא מיזם חדש שהוקם בשנת הלימודים תשפ"ב כרכיב תוספתי בהתנסות הקלינית של פרחי ההוראה במוסדות הלימוד (בתי ספר וגנים). המיזם נועד להעמיק את ההכשרה של הסטודנטיות, ובד בבד לטפח את המקצועיות של המורות/הגננות בתפקידן כמכשירות סטודנטים. במסגרת הקהילה מתקיים מפגש בין קבוצת הסטודנטיות המתנסות במוסד הלימוד לבין מורות/גננות מכשירות. את הקהילה מובילה/ה מדריך/ה פדגוגית/ת מטעם המוסד האקדמי המכשיר, בעצמו/ה או בשיתוף דמות נוספת מתוך בית הספר. הקהילה משמשת מקום לשיח, לשיתוף, להיוועצות מקצועית, ללמידה ולחשיפה לנקודות מבט מגוונות של המורות המנסות והסטודנטיות המתלמדות. למידע נוסף על הדגמים השונים של "אקדמיה-כיתה" ראו מסמך אסטרטגי: [אתגרים, מטרות ויעדים](#).

דוח זה 2

דוח זה נתאר ממצאי סקר שהועבר בחודש ינואר 2022. זהו סקר שני בסדרה של סקרים קצרים שאנו עורכים אחת לכמה חודשים בקרב מובילי ומובילות קהילות אקדמיה-כיתה.

הסקר הראשון נערך בחודש אוקטובר 2021, תחילתה של שנת הלימודים, ופורסם לעיון באתר האינטרנט של מו"פ התנסות בהוראה. לאחר הסקר קיימנו שיחות עומק עם יותר מעשרה מובילי ומובילות קהילה, והם חידדו את התובנות שלנו.

הסקרים הם כלי המאפשר לנו הצצה קטנה, מהירה וחלקית לרחשי השטח (snapshot). מטרותם לסייע לנו, יחידת מו"פ התנסות בהוראה, לדייק את מהלכי הליווי והפיתוח שאנו מתמקדים בהם (דוגמת תכנון מפגשים עם מובילות קהילות ופיתוח חומרים לשימושן). הסקר הנוכחי הופץ בעזרתן של הממונות על ההתנסות במוסדות ההכשרה ובאמצעות רשימה חלקית של כתובות דוא"ל של מובילות קהילה שהיו בידנו, כך שהמדגם אינו מייצג. שאלון הסקר התמקד בתחושות בנוגע להובלת הקהילה ובישיוניים שהתחוללו עם הזמן בתחושות הללו, בעמדות בנוגע לתרומתה של הקהילה לחברים בה, ובמוקדי קושי שיש להתמודד עימם בשלב זה של השנה. על השאלון השיבו 55 מדריכות פדגוגיות, ואנו מודים להן מאוד על שיתוף הפעולה (96% מהמשיבות נשים, ולכן ננקוט בלשון נקבה במסמך כולו).

מטעמים שציינו לא נקיים השוואה כמותית וסדרה לממצאי הסקר הקודם, אך נזכיר אותם בנקודות רלוונטיות. כמו כן, נציין מעת לעת תובנות שהתחזקו בעקבות שיחות העומק שקיימנו.

מדינת ישראל
משרד הבריאות
מינהל עובדי הוראה

מו"פ
בהוראה

RMO Unit for Clinical
Research

وحدة البحث والتطوير
للدراسات السريرية في التعليم

מכון חופיית

בית ספר לחקר ולפיתוח חניכות
בדכטרות עובדי חינוך והוראה במכללת

מטרותיה של קהילת אקדמיה-כיתה

מהסקר שהועבר בחודש אוקטובר למדנו כי מטרות הקהילה הובנו רק במידה בינונית או מועטה על ידי יותר משליש מהמשיבות. משיחות עומק שערכנו התרשמנו שהמטרות אכן לא הובהרו די הצורך, דבר שהקשה על היישום. מסיבה זו קיימנו עד כה שני מפגשים מרחוק (באמצעות זום), ובהם דנו במטרות הקהילה והצענו כיוונים אפשריים להובלתה. נוסף על כך פיתחנו כמה מתווים לשימושן של מובילות הקהילה ואותם הצגנו במפגשים, הפצנו לשדה באמצעות דוא"ל ופרסמנו באתר האינטרנט של היחידה. הכיוונים שהצענו נבעו מהפסקה ב"קול הקורא" תשפ"ב, וזו לשונה:

הקהילה תעסוק בסוגיות שיעלו מתוך ההתנסות של הסטודנטיות, דילמות, שאלות, התלבטויות, קשיים ואתגרים שהקהילה תחשוב שהם רלוונטיים לכל חבריה. הקהילה תשמש מקום מקצועי ותומך להיוועצות של הסטודנטיות, ללימוד של ידע הרלוונטי לסוגיה שנבחרה ולחשיפה לנקודות מבט שונות. הקהילה תתרום לתהליכי הצמיחה וההתפתחות של הסטודנטיות ותשפר את מומחיות ההכשרה של המורות המכשירות.

בסקר הנוכחי ביקשנו לברר אם המשיבות חשות כי חל שיפור בהבנה שלהן את מטרות הקהילה. רובן (75%) ציינו כי הן אכן מרגישות כך. עם זאת, כ-25% ציינו כי מבחינתן לא חל שינוי בהבנת המטרות. האם המשמעות היא שכל מי שציינה שאין שיפור הבינה כבר קודם את המטרות במידה רבה? מהנתונים מתברר כי לרוב כן, למעט קבוצה קטנה של משיבות (10%) שציינו כי הן מבינות את מטרות הקהילה באופן בינוני בלבד, וכי כך הבינו גם בתחילת הדרך. לא היו משיבות שחשו כי הבנתן פחתה, מצב שעלול לקרות כשמכוננים תהליכים חדשים.

ארבעה טיפוסים קהילה

בשאלון ביקשנו ממובילות הקהילות לתאר בקצרה במה עוסקות הקהילות שלהן. חשבנו כי תיאורים אלו ישפכו מעט אור על דרכי היישום, וכן על הבנת המטרות. 23 משיבות כתבו התייחסויות, רובן קצרות מאוד, ושלוש מהן כלליות מדי, דוגמת "למידה משותפת", "מתנהל שיח". את 20 הנתרות מיפינו על פי הבנתנו. זיהינו ארבעה טיפוסים של קהילות אקדמיה-כיתה, ואפשר שבשדה קיימים יותר טיפוסים. ארבעת הטיפוסים הללו השתקפו גם בשיחות שקיימנו, ולכן בחרנו להציג אותם. חלקם נמצאים בהלימה עם המטרות כפי שהוגדרו ב"קול הקורא", וחלקם פחות. להלן תיאור הטיפוסים:

1. קהילות מתוכננות

קהילות שבהן נקבע מראש סילבוס של תכנים, וכל מפגש, או סדרת מפגשים, מוקדשים לנושא מסוים. בחלק מהקהילות נקבע נושא-על שיעסקו בו במהלך השנה כולה. בכל מפגש מוצג נושא על ידי חברי הקהילה או על ידי מובילת הקהילה, ולאחר מכן מתנהל דיון בנושא. הדיון מקושר לעיתים לחוויות מההתנסות, ולעיתים לא.

אנחנו מתעמקים בלמידה והמשגה של חומר חדש, שבדרך כלל מתקשר לאירועים שהובאו ולנושאים שרצינו ללמוד יחד.

אני או המורה שמנחה איתי מציגות את הנושא שנקבע לאותו יום לפי הסילבוס שקבענו מראש. מתנהל על הנושא שיח פורה, שגם כן מקשרים אותו לחיי היום-יום של הסטודנטיות.

2 • קהילות מתהוות

קהילות שתחומי העיסוק בהן נובעים מתכנים ומשאלות שמעלות הסטודנטיות לאור ההתנסות. בטיפוס זה, הקהילה היא מקום לשיתוף ולהיוועצות.

“ פתחים בפעילות גיבוש מעניינת, מציגים ומנתחים סוגיות אותן מביאות הסטודנטיות יחד עם המורה המכשירה או לחלופין עם המדריך הפדגוגי, ומסיימים ברפלקציה ו/או פעילות סיום מעניינת.

“ הסטודנטיות מציגות את העשייה שלהן, מעלות סוגיות, שאלות וגם הצלחות. במה פתוחה ובטוחה לשיתוף.

3 • קהילות משלבות

בקהילות אלה חלק מהמכשג מוקדש לשיתוף ולדין באירועים מההתנסות, וחלק אחר מוקדש ללמידת נושא שתוכן מראש.

“ אני משלבת הרצאה וניתוח של תהליכי חקר בהתאם לנושא המוביל של הקהילה. בנוסף אנו מעלים סוגיות שעלו מהשטח ומנתחים אותן ביחד.

“ בתחילת המפגש דנים באירועים שמעלים הסטודנטים ו/או המורות, ולאחר מכן דנים בנושא העיקרי של הקהילה.

“ בתחילת המפגש דנים בתיאור חוויות מההוראה בשבוע שקדם למפגש, ושופכים אור על כל האתגרים, הבעיות, ההתלבטויות וכדומה שעלו. בהמשך עוסקים בנושא שתוכן מראש.

4 • קהילות מפתחות

קהילות אלו עוסקות בפיתוח משותף של פרויקטים בית-ספריים או כלים להוראה.

“ הסטודנטיות מחליטות על מתווה פעולה לפרויקטים משותפים, ואז מזמינות את המורות ומשתפות אותן בתהליך.

לקראת השנה הבאה יהיה צורך ללמוד לעומק מהשדה אילו טיפוסים היו מוצלחים יותר ואילו פחות, אילו רכיבים רצוי לשמר, אילו לשפר ועל אילו לוותר.

כל ההתחלות קשות אתגרים בהובלת הקהילות

שנה ראשונה של הקמה והטמעה של מהלך מלווה בחבלי לידה. מהסקר שערכנו בחודש אוקטובר ומשיחות העומק שניהלנו למדנו על האתגרים שליוו את מובילות הקהילה בתחילת הדרך. האתגר העיקרי באותם הימים היה תיאום המפגשים, בעיקר עם המורות שעמוסות מאוד ממילא. אתגר אחר שעלה, וכמובן קשור באותו עניין, היה שכנוע של המורות/הגננות ורתימתן להצטרף למהלך. באותם הימים, ההיבטים המקצועיים המלווים את ההנחה עצמה היו נוכחים פחות. בחודש ינואר, לעומת זאת, בעיצומה של שנת הלימודים, האתגר הכרוך בתכנון, בבנייה ובהנחיית המפגשים קיבל נפח רב יותר. בסקר התקבלו 37 תגובות מילוליות שתיארו אתגרים (חלק מהמשיבות תרמו יותר מתגובה אחת). מניתוח תוכן עלו שלושה היבטים מרכזיים:

1 • תפעול

עלה בכ-50% מהתגובות המילוליות. היבט זה עניינו בקושי הכרוך בתיאום המפגשים. יש לשער שקושי זה הועצם בשל העובדה שבחודש ינואר 2022 היה גל קורונה חמישי ברחבי ישראל. התחלואה הייתה נפוצה, ורבים נאלצו להישאר בביתם בבידוד.

מדינת ישראל
משרד הבריאות
מינהל עובדי הוראה

מ"פ
התנסות
בהוראה

ESAO Unit for Clinical
Education
وحدة البحث والتطوير
للتدريب السريري في التعليم

מכון
חופ"ת

בית ספר לחקר ולפיתוח חניכות
ברכשות עובדי חינוך והוראה במכללת

תיאום זמני המפגשים.

בשלב זה הכול הולך טוב, רק ענייני הבידוד
משבשים קצת את מערכת השעות ולפעמים
השעה הקבועה במערכת משתבשת.

בעיקר לקבוע עם המורות המכשירות
מועד למפגשים מחוץ לשעות הלימודים.

קשיים טכניים ותלונות על מפגשי ערב כאשר
רוב המורות הן אימהות לילדים צעירים,
וכשהמפגשים בזום, אז יש קושי לנהל קהילה
מגובשת מרחוק.

בעיקר אתגרים לוגיסטיים לקיום המפגש
בזמן מתאים לכל המשתתפים.

2 • ניהול המפגש

עלה בכ-25% מהתגובות. היבט זה עניינו בחירה של תוכן המפגשים וניהול העברתם, והוא כלל שתי תמות עיקריות:
(א) יצירת תכנים הרלוונטיים לסטודנטיות וגם למורות, בחירת הסוגיות לדיון ותהליכי החקר סביבן; (ב) ניהול שיח
עמוק, ודרכי שיתוף של כל חברי הקהילה בשית.

אני מרגישה שהשיח יכול להיות
עוד יותר עמוק ומשמעותי.

מתן במה לכולן להקשיב אחת לשנייה
ושכולן ישתפו.

מציאת הנושאים המאתגרים את כולם.

3 • מוטיבציה

עלה בכ-20% מהתגובות. עניינו של היבט זה רתימת המורות/הגננות והסטודנטיות ויצירת מוטיבציה אצלן. היבט זה
קשור אומנם לשניים הקודמים, אך התגובות שסווגו אליו התייחסו במפורש למוטיבציה.

כולם מאוד עמוסים, עליי לגייס
מוטיבציה כנה.

לפעמים יש חוסר מוטיבציה של חלק
מהסטודנטים ולפעמים יש אדישות של מורים.

התנגדויות.

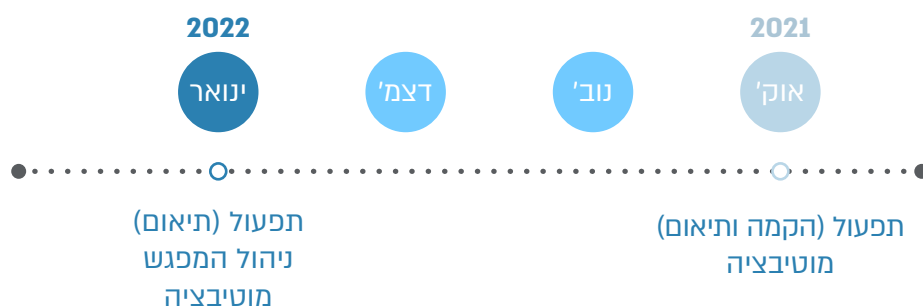
4 • יחסים בין-אישיים

עלה במיעוט קטן של התגובות. היבט זה עניינו מתחים בין מורות/גננות לבין הסטודנטיות שהן מכשירות.

בחלק מהמקרים מערכות יחסים
מורכבות בין המורות והסטודנטיות.

תרשים 1

אתגרים על
ציר הזמן

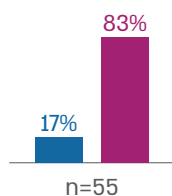
תרומת הקהילה לחברותיה

למרות האתגרים המלווים את המשימה המורכבת של הובלת הקהילה, רוב המשיבות דיווחו כי לתפיסתן לקהילה יש תרומה להכשרת הסטודנטיות. לעומת זאת, באשר לתרומה המקצועית למורות/גננות המכשירות ההסכמה פחות רחבה (תרשים 2). ראוי לציין שבסקר שנערך בחודש אוקטובר 2021 לא היה פער של ממש בין תפיסת המשיבות את התרומה לשתי הקבוצות, והיא נתפסה כגבוהה גם בהקשר של הסטודנטיות וגם בהקשר של המורות/גננות המכשירות. ייתכן שההבדל בין הסקרים נובע מכך שהמדגמים אינם בני השוואה, אבל מאחר שאנו עוסקים כאן בתפיסת פער ולא בערכים עצמם, עולה ההשערה שהדבר נובע מקשיים שעלו סביב נושא זה ומתגובות של מורות/גננות שהצטברו במהלך הזמן בחלק מהקהילות. השערה זו מחייבת בדיקה.

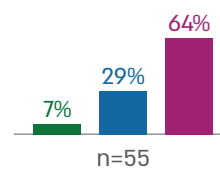
תרשים 2

● במידה רבה מאד ● במידה בינונית ● במידה מועטה מאד

תרומת הקהילה לסטודנטיות
למורות/גננות המכשירות

תרומה להכשרת הסטודנטיות

תרומה מקצועית
למורות/הגננות המכשירות

כשביקשנו לפרט את מהות התרומה התקבלו 53 תגובות מילוליות הנוגעות לתרומה של הקהילה לסטודנטיות, ועוד 38 תגובות הנוגעות לתרומה למורות/הגננות (חלק מהמשיבות כתבו יותר מתגובה אחת). בניית התוכן התברר כי ההיבט העיקרי שהועלה כתרומה של הקהילה היה משותף לסטודנטיות ולמורות/הגננות המכשירות, ועניינו הפריה הדדית הנוצרת משיח וחשיבה משותפים בקהילה. תחושת השייכות לבית הספר וחשיפה טובה יותר לעבודה האמיתית בשדה הן היבטים נוספים שעלו כתרומה של הקהילה להכשרת הסטודנטיות.

נוסף על כך, הקהילה נתפסת על ידי חלק מהמשיבות כמנגנון התורם להתפתחותן המקצועית של המורות/הגננות המכשירות, ולטיפוח כישורי ההוראה שלהן. לקהילה תרומה גם לפיתוח כישורי ההכשרה של המורות/הגננות המכשירות, והיא מהווה אמצעי נוסף לבטא באופן גלוי את השותפות שלהן בהכשרת הסטודנטיות. בלוח 1 מוצגים ההיבטים השונים שעלו בניית התוכן, דוגמאות ושיעור התגובות שהתקבלו בכל היבט.

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל עובדי הוראה

מו"פ התנסות בהוראה
R&D Unit for Clinically Based Education

وحدة البحث والتطوير للتدريب السريري في التعليم

מכון חופיית
בית ספר לחקר ולפיתוח תכנות
ברכשורת עובדי חינוך והוראה בכללות

לוח 1

היבטים העיקריים שבהם קהילת אקדמיה-כיתה תורמת לסטודנטיות ולמורות/גננות מכשירות

תרומה לסטודנטיות (53 תגובות)

כ-50%

למידה שיתופית
והפריה הדדית,
למידת עמיתים
ושיח מעשיר

למידת עמיתים, למידה
בקבוצות, דיון מפרה.

הלמידה מהניסיון של
כולם יחד מפרה מאוד.

אני חושבת שלקהילת
אקדמיה-גן יש ערך רב
בהפריה הדדית ובכל
הקשור בלמידת עמיתים.

עולים לדיון נושאים
חשובים, ובצורה שונה
ועשירה יותר מאשר מה
שהיה עד עכשיו.

מתקיים שיח סביב נושאים
שבדרך כלל אינם מדוברים.

קהילת אקדמיה-כיתה יוצרת
הזדמנות לניהול דיון מעמיק
בבעיות ובאתגרים המלווים את
תהליך ההתנסות, ולמתן מענה
הולם ופתרונות מקצועיים לכל
בעיה ולכל אתגר.

מעורבות בבית הספר
ובתוך הצוות.

כ-20%

תחושת
שייכות
ושותפות
בבית הספר

תחושת השייכות של
הסטודנטים לבית הספר
בכלל, ובפרט לחדר
המורים ולצוות המורים
המכשירים, התחזקה.

כ-20%

חשיפה
טובה
לעבודה
האמיתית

העלאת סוגיות משותפות, ובעיקר
מצוות המורות המכשירות והוותיקות,
חושפת את הסטודנטים בצורה יותר
אמיתית לשטח.

הם מגלים יותר הבנה לעבודת המורה
במיוחד בתקופת הזמן הנוכחית,
מגלים יותר יוזמה ופראקטיביות.

כ-10%

פיתוח חשיבה
מעמיקה וחשיפה
לנקודות מבט
שונות

חשיפה להערות של מורים מכשירים
אחרים יחד עם דיון מפרה.

אין ספק שהקהילה תביא את הסטודנטית
להוראה, לחשיבה מעמיקה יותר על תהליכי
הכשרתה, שיקופם ושיפורם.

תרומה למורות/גננות המכשירות (38 תגובות)

55%

**למידה שיתופית
והפריה הדדית,
למידת עמיתים
ושיח מעשיר**

”המפגש של המורות של המכשירות הוא חשוב והחשיפה לדרכי העבודה של האחרות. הקהילה היא מקום לעצור ולהעמיק בנושאים חשובים. קבוצת הסטודנטים מאתגרת מאוד את המורים.”

”הגננות מאוד מופרות. זה 'מאפשר שיח אوتנטי', כהגדרת אחת מהן. תהליכי למידה וחקירה משותפים תמיד מקדמים את כל השותפים.”

כ-25%

**שיפור מקצועי
כמורה/כגננת,
קבלת כלים,
טיפול מסוגלות**

”המורות משפרות את דרכי ההוראה שלהן.”

”המורות המכשירות נחשפות לכלים שונים שלא את כולם הכירו קודם.”

”שיתוף הפעולה עם הסטודנטיות מאפשר להן לבחון את אסטרטגיות ההוראה וניהול הכיתה שלהן.”

כ-20%

**למידה שיתופית
והפריה הדדית,
למידת עמיתים
ושיח מעשיר**

”הקהילה תביא את המורות המכשירות למקום של יותר מעורבות ושיתפות בתהליכי הכשרת המתכשרות להוראה, וליותר חשיבה תכנונית ויישומית על תהליכים שהן [המורות המכשירות] מקיימות.”

”אני מרגישה שהמורות מרגישות מחויבות לקידום הסטודנטיות. זה מחזק את התפקיד שלהן מול הסטודנטיות. המורות מתמקצעות בכישורי ההדרכה שלהן.”

תחושת מסוגלות ושביעות רצון מההנחיה

שינויים מלווים לרוב בחששות ובתחושה של חוסר ודאות. מהסקר הקודם למדנו כי מובילות קהילה שהיה להן ניסיון קודם בהובלת קהילה (או פורום דומה) הרגישו בתחילת השנה ביטחון רב יותר בהובלת הקהילה מאשר אחרות, שקהילת אקדמיה-כיתה היא ההתנסות הראשונה שלהן בתפקיד. מתרשים 3 אפשר להתרשם כי כעבור כמה חודשים כשני שלישים (64%) מהמשיבות דיווחו על ביטחון רב, ועוד כשליש (31%) דיווחו על ביטחון במידה בינונית. שיעור קטן מהמשיבות דיווחו על ביטחון מועט (5%).

כשביקשנו מהמשיבות לדווח על תחושת השיפור בביטחון מאז תחילת השנה ועד כה, כ-65% ציינו כי הן חשות בשיפור. מקרב אלו שדיווחו על היעדר שיפור, הרוב ציינו כי רמת הביטחון שלהן הייתה גבוהה מלכתחילה.

ומה באשר לתחושת ההנאה מהנחיית הקהילה? רוב המשיבות נהנות מההנחיה במידה רבה. מאחר ששביעות רצון ומסוגלות הן שני גורמים הקשורים האחד באחר, בדקנו את הקשר ומצאנו כי 95% מהמשיבות שדיווחו על רמת ביטחון רבה בהנחיה דיווחו גם על הנאה רבה. לעומתן, רק כ-65% מהמשיבות שדיווחו על רמת ביטחון נמוכה יותר דיווחו על הנאה רבה.

תרשים 3

מידת הביטחון ומידת ההנאה בהובלת קהילת אקדמיה-כיתה

● במידה רבה מאד ● במידה בינונית ● במידה מועטה מאד

אם כן, אנו לומדים מהמצאים כי גם במציאות המורכבת והמאתגרת של הובלת קהילות אקדמיה-כיתה, מרבית המשיבות מרגישות כי עם חלוף הזמן מידת הביטחון שלהן עלתה (או הייתה גבוהה מלכתחילה), והן שבעות רצון מעבודת ההנחיה. סביר להניח כי גורמים דוגמת תחושת הביטחון האישי בהנחיה, בשילוב ההנאה ממנה, ישפיעו בהמשך על תהליך קבלת החלטות בנוגע לשנה הבאה.

הנגשת חומרים על ידי מו"פ התנסות בהוראה

כאמור, יחידת מו"פ התנסות בהוראה העמידה לרשות מובילות הקהילות מתווים לניהול מפגשי הקהילה. 85% מהמשיבות ציינו כי העמיקו בכל המתווים או בחלקם. חלקן נימקו את התועלת שבמתווים. מעיון בתשובות עלה כי המתווים סייעו בכמה היבטים: (1) חידוד מטרות הקהילה; (2) ארגון המפגשים; (3) העמקת השיח; (4) מתן רעיונות כבסיס לתכנון מפגשים.

יחידת מו"פ התנסות תמשיך, תשקוד ותפתח מתווים ופיגומים לתמיכה בהובלת הקהילות. היא תעשה זו בפיתוח עצמי ובאמצעות הובלה של מעבדות שינוי.

סיכום • מה למדנו?

הסקר הציף את המורכבות שמובילות קהילת אקדמיה-כיתה מתמודדות עימה. לכאורה, אפשר היה לצפות כי בשלב זה של השנה הקושי ייסוב סביב היבטים מקצועיים של תוכן והובלת הקהילה. אולם נוכחנו לדעת כי קשיי הרתימה והעלאת המוטיבציה של המורות/הגננות המכשירות ממשיכים ללוות את מובילות הקהילה כל העת.

למרות הקשיים והאתגרים, חלק ניכר מהמשיבות ראו בקהילת אקדמיה-כיתה מנגנון לצמיחה ולהתפתחות של כל חברה. הנימוקים שהובאו עולים בקנה אחד עם מטרות הקהילה כפי שבאו לידי ביטוי ב"קול הקורא" (ראו ציטוט לעיל). המשיבות סברו כי חברות הקהילה, סטודנטיות ומורות/גננות, נתרמות מההפריה ההדדית, מהלמידה המשותפת ומשיח העמיתים שנוצר. יהיה מעניין להעמיק עוד בהיבטים השונים שהועלו בנוגע לסטודנטיות ולמורות/הגננות. **הסטודנטיות** מפיקות מהקהילה חיבור הדוק יותר לשדה, היכרות מעמיקה יותר עם בית הספר ועם העבודה האמיתית המצפה להן. **המורות/הגננות**, לעומת זאת, נעשות מקצועיות יותר בהוראה, ובד בבד משפרות את יכולות ההכשרה שלהן וזוכות בתחושת שותפות במשימת ההכשרה.

ההסכמה באשר ליכולתה של הקהילה לתרום להתפתחות המקצועית של הסטודנטיות הייתה רחבה יותר מאשר ההסכמה בדבר תרומתה למורות/גננות. סוגיה מהותית זו עומדת לפתחנו ותידרש לחשיבה ולדין לקראת השנה הבאה.

משמח לגלות כי מרבית המשיבות נהנות מעבודת ההנחיה וגם מרגישות שחל שיפור ברמת הביטחון שלהן עם הזמן. עוד חל שיפור בהבנה של מטרות הקהילה, ואנו מאמינים כי למפגשים השונים שקיימנו ולמתווים שהעמדנו יש תרומה משמעותית לכך.

עריכת לשון: נירית איטינגון • עיצוב גרפי: ריקי אדרי